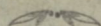

III 16.397 *Arde*

Programa analitica

pentru scoalele primare de sub
autoritatea Directoratului General
al Ministerului Instrucțiunii
din Cluj.

Részletes tanításterv

a Közoktatásügyi Miniszterium ko-
lozsvári Vezérigazgatóságának ha-
tósága alá tartozó elemi iskolák
számára.

Fordította :

INDIG JAKAB ÉS VAJNA KÁROLY.

164. 031

A magyar tanításnyelvű elemi népiskolák használatára
kiadja TURÓCZI ISTVÁN könyvkereskedő
Targul-Sacuiesc — Kézdivásárhely 1922.

Tananyag beosztási füzetek jegyzéke a
hátsó oldalon.

Programa analitica

**pentru scoalele primare de sub
autoritatea Directoratului General
al Ministerului Instructiunii
din Cluj.**

Részletes tanításterv

**a Közoktatásügyi Miniszterium ko-
lozsvári Vezérigazgatóságának ha-
tósága alá tartozó elemi iskolák
számára.**

**Fordította :
INDIG JAKAB ÉS VAJNA KÁROLY.**

**A magyar tanításnyelvű elemi népiskolák használatára
kiadja TURÓCZI ISTVÁN könyvkereskedő
Targu-Sacuiesc — Kézdivásárhely 1922.**

Részletes tanításterv

a Közoktatásügyi Miniszterium kolozsvári vezér-
igazgatóságának hatósága alá tartozó
elemi iskolák számára.

Minthogy az elemi iskolák részletes tanrendje annak idején korlátozott számban nyomtatott ki és miután a tanfelügyelőségek állandóan részletes tanrendeket kérnek, indítva érezzük magunkat hogy ezen részletes tantervet újból kinyomattassuk és kiadjuk.

Jelen részletes tanításiterv az 1919/20-ik iskolai évvel kezdődőleg — ideiglenesen — életbe lépett.

Ez a tanterv a gyulafehérvári nemzeti egyesülés ténye által igényelt módosításokkal a régi tanterv alapján szerkesztetett meg. A módszertani része az idő rövidsége miatt még nem nyomtatott ki, a tanítók azonban a részletes tanterv teljes és végleges megalkotásáig alkalmazkodjanak a régi tanterv módszertani utasításaihoz.

A régi tantervek a használatból kivételnek s mindenik elemi iskola a jelen hivatalos tantervhez alkalmazkodni köteles.

Az elemi iskola célja.

Az elemi iskola célja az, hogy megadja a növendékeknek az általános emberi műveltség elemelt, nevezetesen: az összes erkölcsi, szellemi (értelmi) és fizikai erőknek összhangzatos (harmonikus) módon és teljesen szabadon való kifejlesztése és a növendékeknek mindazon ismeretekbe és jártasságokba való bevezetése, amelyek a gyakorlati életben általuk választandó bármely különös (specialis) hivatás alapjául szolgálhatnak. S minthogy az elemi iskolának elsősorban nevelő intézetnek s csak másodsorban kell tanintézetnek lennie, helyes utbaigazítást (irányítást) kell adnia úgy a valláserkölcsi, mint a nemzeti műveltség tekintetében. Fel kell ébresztenie először is az érdeklődést mindaz iránt ami jó. Igaz és szép oly mértékben, hogy ezáltal a (tanulók valláserkölcsi jelleme kialakulásának szilárd alapja legyen lerakható az ő saját hasznukra, az egyház és haza javára. Ezen célt követve, az elemi iskolának — a növendékeket az emberi művelődés fejlődésének összes változatain fokozatosan átvezetvén, arra kell törekednie, hogy az általa nyújtott műveltség a román nép lelki és testi szükségleteinek és törekvéseinek eredője (forrása) legyen.

A közvetlen forrás amelyből az iskola azon

eszközeit meríti, amelyek célja elérésére szolgálnak: egyrészt az emberi élet, másrészt pedig a nagy természet élete.

Tantárgyak.

Az elemi iskolának a következő tárgyai vannak:

1. Vallás	a) Természetrajz
2. Román nyelv	b) Természettan
3. Mennyiségtan:	és Vegytan
a) Számtan	c) Gazdaságtan
b) Mértan	7. Művészeti és mű-
4. Történelmi ismeretek.	szaki (technikai)
a) Történelem	tárgyak
b) Alkotmánytan	a) Ének
5. Földrajz	b) Rajzolás
6. Természet tudományok:	c) Kézimunka
	d) Testgyakorlat
	(torna)

Az elemi iskola részletes tanterve.

1. Vallás.

2. Román nyelv. *)

**) A magyar tanításnyelvű iskolákban a magyar nyelv (olvasás, nyelvtan, helyesírás és szépirodalom) tanítandó az eddigi alapon.*

3. Mennyiségtan.

a) Számtan,

Célja: A számtan célja a népiskolában az, hogy a növendékeket a számok és azok egymáshoz való viszonyainak ismeretébe bevezesse és a mennyiben a mindennapi életben előfordulnak, képessé tegye őket a számtani feladatok szó- és írásbeli megoldására és hogy észszerű gondolkozásukat kifejlessze és élesítse.

A számtani anyag magába foglalja a (4) négy alpmiveletet egész számokkal közönséges és tizedes törtekkel a gyakorlati szükségletek korlátai között.

I. osztály.

1—20 körben a számok ismerete. A négy alpmivelet szóban és írásban főleg és elsősorban: főben. (Számolás előre és vissza, a számjegyek használata).

II. osztály.

A számok ismerete 100-ig. A négy alpmivelet szóban és írásban. A szóbeli számolásra ebben az osztályban is különös figyelem fordítandó. A számjegyek helyi értéke. Szorzó tábla. A római számjegyek csak annyiban ismertetendők, a mennyiben a gyakorlati használat megköveteli

(az óra ismertetése). Pénzek. A mértékek általában,

III. osztály.

A számok ismeretének kibővítése 1000-ig. (Íratás és értelmezés.) A négy alapszerelet írásban, de a szóbeli számok is figyelem fordítandó. A pénzek, valamint a hosszúság-, súly-, időmértékek (másodperc, perc, óra, nap, hét, hónap, év, évszakok) részletes ismerete gyakorlati feladatok segítségével. Nagyobb mértékeknek kisebbekké átalakítása. Római számok.

IV. osztály.

A számok ismerete 1.000.000-ig és a négy alapszerelet keretében való feldolgozása. A tízzel, százzal stb.-vel való szorzás és osztás előnyei. Szereletek különnevű számokkal. A tizedes törtek fogalma. Az országban használatos mértékek ismereteinek kiegészítése és mélyítése.

V. osztály.

Az egész számokkal való gyakorlatok folytatása. A tizedes törtek részletes tárgyalása. Ezek gyakorlása a négy alapszerelet keretében. Tőke és kamat (nyereség vagy százalék). Kamat (nyereség) számítás. Az ár, hektár és négyzetkilóméter ismerete. Az idegen (külföldi) mértékek és pénzek ismerete, a mennyiben azt a helyi szükségletek megkívánják és ezeknek a mi pénz-

zeink és mértékeinkre való át alakítása (frank, márka, dollár, rubel stb.)

VI. osztály.

A nép életéből vett különböző gyakorlati feladatok megoldása. Közönséges törtek. A nyereség és veszteség százalékban való kiszámítása. A rőf (sing), öl, mérföld és ezeknek viszonya a métermértékekhez. Hármasszabály. Kamat és százalék számítás. Elegy szabály. Váltók, utalványok (csekkek), értékpapírok, részvények, járadékok.

b) Mértan.

Cél A népiskolai mértan célja az, hogy a növendékekkel megismertesse a mindennapi életben gyakrabban előforduló területeket és testeket, és hogy megtanítsa őket azok megméréseire. Mértékek! ár, hektár és négyzetkilóméter (km^2).

V. osztály.

Szemléltető eszközül használtatván, megtanulandók a testek részei: lap, vonal, pont. A vonalak nemei, párhuzamos vonalak és szögek. Különböző területek. Vonalak és területek rajzolása. Négyyszögek, háromszögek és sokszögek területének megmérése. Itt mindig az iskolakertben, iskolában, mezőn a valóságban meglévő (konkrét) alakból (ábrából) kell kiindulni. Mérté-

kek: ár, hektár, négyzetkilóméter (km²) Terület-mértékek.

VI. osztály.

Négyzet-öl, négyzetkilóméter, kataszteri hold és ezek összehasonlítása a métermértékekkel. Köbmértékek (térfogat mértékek). A kocka, hasáb, henger, gúla, kup, gömb térfogata. A mértani ismeretek alkalmazása az iskola, iskolaudvar és iskolakert stb. felmérésére.

4. Történelmi ismeretek.

a) Történelem.

Cél: A történelem célja az elemi iskolában, hogy bevezesse a növendékeket a románság multjának ismeretébe, megértetve velük a fajunk fenntartása és szellemi kifejtése érdekében úgy a harctéren mint a béke mezején megvívott évszázados nemzeti küzdelmeink célját. Különösen foglalkozni kell a román nép békés mívelődésre törekvő jellemével és a háborukat csak nemzeti létünk és függetlenségünk megőrzésének végső eszközeiként kell feltüntetni.

A multba való lelkiismeretes behatolással a növendékek megértik a jelen idők történelmi cselekményeit (tényeit), amelyek *nemzeti egységünket* hozták meg és lelkiileg előfognak készülni a jövő feladataira, szolgálván őket tiszta

munkájukkal nemzetünk bárhol levő tagjaival érzelmi és áldozat közösségben,

II. osztály.

(A román nyelvénél, olvasásnál.)

Legendák (hagyományok, mondák): 1. Romulus és Rémus 2. Negru-Voda. 3. Drágos Voda 4. Gelu és Tuhutum.

Ujabb (modern) tárgyuak : 1. Ferdinánd király. 2. Mária királyné.

Megjegyzés: A legendák (hagyományok, mondák) a román nép és a román területek (román haza) származását és keletkezését tárgyalják. Kidomborító és valószínű részletességgel beszélendők el. Színes képek a legrosszabb esetben pedig nyomtatott képek vagy a tanító stb. által kéregpapírra készített rajzok mutatandók fel. Gondoskodni kell, hogy a tanulók ezen legendákat akár egyénileg (külön-külön) akár több-
bed magukkal újra elbeszéljék.

III. osztály.

(A román nyelvénél, olvasásnál.)

1. A II. osztályban előadott legendák ismétlendők. Új legendák: 2. Corvin János és a holló. 3. Stefan cel Mare (Nagy István fejedelem) anyja. 4. Movila lui Burcel. 5. Purece apród. 6. Mihaiu Viteazul és a hóhér. 7. Mihai-Viteazul és Báthory feje. 8. Mihai-Viteazul megmenti a zászlót (D.

Bo'Inteanu-tól). 9. Mihai-Viteazul és a halgrádi metropolia (érsekség) legendája. 10. Ferdinánd király. 11. Mária királyné.

Megjegyzés: Ugyanugy előadva mint a II. osztályban képekkel vagy rajzokkal. Ferdinánd királyról és Mária királynéről újabb események (történetek) beszélendők el, mások mint az I. osztrályban! (A tárgyak sorrendjének megváltoztatása nincs megengedve.)

IV. osztály.

Az előző évek anyagának ismételése (összszévon-
tabban mint a III. osztályban időrendi kronologi-
kus sorrendben betoldandó a következő tárgyak
közé: Uj legendák és ujtárgyak, 2. Róma alapítása
királyság, császárság (határai a földtávolban). 3. Tra-
ján és Decebal (háboruk). 4. Dácia elhagyása. 5
A román nép eredete. 6. A magyarok bejövetele.
7. A szászok bejövetele 8. A iejedelemségek
megalapítása (Negru Voda, Dragos Voda, Bogdan
Voda) 9. Csaták a magyarokkal (Alexandru Ba-
serab) 10. Mircea cel Mare (nagy Mircea). (Itt nem
szabad elmulasztani a Bajaziddal történt talál-
kozásának és a rovinai csatának ismertetését
valószínűen az M. Eminescu írása szerint).
11. Az argesi kolostor és Neogoe Voda (Legenda
és történet) 12. Stefan cel Mare. Harcai a tör-
kökkel. Harcai a magyarokkal. Harcai a len

gyekekkel: a vörös Dumbráva legendája. Mondák: a putnai kolostor. Daniil Sihastru. 13. Petru[Rares (Erdélyi birtokainak a térképen való megmutatása). 14. Mihai Viteazul (Az alba-iuliai gyulafehérvári, érsekség. Csatai a törökökkel, csataja Movilestiekkal Harcok Erdély meghódításáért. Halála.) 15. Mateiu Basarab (Görögök, műveltségi állapotok röviden). 16 Constantin Brancaveanu (mint a hit harcosa és hőse). 17. Ferdinand király. 18. Mária királyné.

Megjegyzés: A legenda (monda) és történet között megkülönböztetéseket nem kell tenni. Elbeszélendők mint az előző osztályokban. Ismertetendők azok a szomszéd népek, akikkel a románoknak harcai voltak, megmutatandó a térképen ezen szomszéd népek országai, de mindig a mi területeink (országaink) növekedésével összehasonlítva. Ferdinánd királyról és Mária királynéről új anyag adandó elő. Minden esetben minél több kép, arckép és rajz használandó.

Ha az egytanító iskolában nem lehet elvégezni az egész anyagot, a tanító egyes tárgyakat selejtezzon (küszböjlön) ki, mint pl. Daniil legendáját, az argesi kolostort; vagy egyes tárgyakat, mint pl. a magyarok és szászok bejövetelét vonja össze egy egyetlen leckébe.

V.-VI. osztály.

(osztatlan iskolában)

1. A IV. osztály *tisztán* történeti anyagának Komoly ismételése a mult *valóságos* eseményeknek megrögzítése céljából. A részletes ismételések közé új anyagként betoldandó: 2. A románok és dákok (egyszerű etnikai kép), 3. Dácia gyarmatosítása (Sarmisegetuza, A pulum, Napoca. 4. A románok kenézei és vajdái a magyarck bejövele előtt (egyszerűen). 5. Harcok a magyarokkal Anonymus Belae Notarius (Béla Király névtelen jegyzője) vagy Petru Major szerint (elbeszélés). 6. Összeköttetések a szászokkal (adományozása Ferra Wláchorum ból), 7. Alexanru cel bun Moldova ura. 8 Hunyadi János mint a kereszténység hőse és magyarország kormányzója, 9. Corvin Mátyás, 10. A jobbágyság Erdélyben, 11, Dózsa lázadása (Verbőczy), 12. Horia, Closca és Crisan forradalma. 13. A fanarióták. 14. Tudar Vladimirescu forradalma. 15. Az 1848 évi forradalom. 16. Alexandru I. Cuza. 17. I. Károly király. 18. A függetlenségi harc. 19. Harc a nemzeti egységért.

V.-VI. osztály.

(osztott iskolában)

Az egyesített V. és VI. osztályok egész anyaga tárgyalandó. Most elkülönítve lévén, ezen osztály

tályokban az anyag az idő szaporulat arányában kiegészítendő. Nevezetesen, megfelelő helyen kibővíti a következő tárgyakkal: 1. Román művelődési állapotok Dáciában 2. Ionita Asn. 3. Vlad Tepet. 4. A román területek (országok) székvárosai: Targoviste, Bucuresti, Suceava, Iasi. 5. Kolostorok: Tizmana, Cozia, Arghesul; Bistrita, Neamtul, Putna. Erdélyt illetőleg az iskolák közelében levő kolostorok. 6. Dimitrie Cantemir és Petru cel Mare. 7. Oltenia elrablása (elszakítása). (1718.) 8. Bucovina elszakítása. 9. Basarábia elszakítása 10. Tudor Vladimirescu. 11. Román uralkodók 1830 után Alexandru I. Cuzáig (röviden) 12. III. Napoleon. 13. A fejedelemségek egyesülése (részletesen). 14. Az erdélyi románság egyházi egyenlensége. 15. Joan Inocentiu Clain. 17. Andrej Saguna. 18. A románok politikai küzdelmei egyszerű formában, az 1791. évi Suplex (kérvény) az 1848 évi nemzetgyűlés, Barnutiu, Avram Iancu, a nemzeti párt memoránduma. 19. Nemzeti mozgalmak a királyságban (konkrét, fontosabb mozzanatok kiválasztása), 20. nemzeti egység (1918. március 27-én Basarábia, November 15. Bucovina, november 18-án Transilvánia) 21. Az érvényben levő birtokrendező (agrár) és választói jogi törvények.

Megjegyzés: Ezekben az osztályokban a tanítónak különös figyelmet kell fordítania arra, hogy megjelölje a növendékeknek azt, a mi az elbeszélte eseményekből a mi közéletünkben megmaradott, hogy a jelennek a múlttal való kapcsolata minél tudatosabb világosságot nyerjen.

b) Alkotmánytan.

Cél: Az alkotmánytani oktatásának célja az, hogy a növendékeket az állampolgári jogok és kötelességek, valamint az állami intézmények ismeretébe bevezesse. (1. A megelőző tanórák történelmi oktatásának eredményeként jelentkező eszmék és fogalmak gyakorlati tárgyalása a különböző állami erők (államhatalmi tényezők, intézmények) tüzetesen megmagyarázandók és a tényleges (aktuális) állapot megemlítendő. 2. Vezérfonalul a régi tanterv veendő, de a megszűnt magyar vonatkozások kiküszöbölendők.

5. Földrajz.

Cél: A földrajz oktatás célja a föld. és különösen a román föld megismerése. A földrajz-oktatás kiindulási pontjának a születési helynek kell lennie. a melynek alapos ismerete úgy erkölcsi mint anyagi szempontból elsőrendű fontosságú. Ezen alapszik a leghatalmasabb érzés a mely az emberekkel egymással összekötve tart-

ja, nevezetesen: a szülőföld iránti szeretet, a melyre a szó valódi értelmében vett hazászeret is támaszkodik. Ez az ismeret teszi képesé a növendékeket azon erő megértésére, a melyet a föld az ő terményeire, az emberek foglalkozására és természetére (hajlamaira) gyakorol.

A földrajz oktatás részesítse a növendékeket a hazára és az egész világra vonatkozó hasznos ismeretekben úgy csillagászati mint természettudományi szempontból és végeredményben vezesse őket a világ és a világteremtőjének csodálatára.

I. és II. osztály.

Az első két tanévben a földrajz nem tárgyalatik önállóan, hanem csak a szemléltető gyakorlatok keretében, a melyekben megállapítatnak és tisztáztatnak e fogalmak: jobb, bal, előre hátra, fent, lent (alatt), magas, mély, forrás, patak, folyó, mocsár, (pocsolya), láp, tó, síkság, domb, hegy és havas, szántóföld, kaszáló, erdő, termékeny és terméketlen hely, a fővilágtájak.

III. osztály.

Az osztály tervrajza.

Az iskola terv rajza. (A hely vázlata a táblán és lapokon).

Az iskola környéke: udvar, kert (vázlata a táblán és lapokon).

Az iskola szomszédságában levő házak és helyek.

A szülői ház. (Az olvasási órán tárgyalandó az olvasókönyvnek a családi életre vonatkozó darabja). Az iskolát a helység 2-3 ismert pontjával összekötő utcák. Egy földrajzi kirándulás a faluban oly célból, hogy a gyermekeket az utca piac, (tér), földfelület (relief), folyó stb. elemi ismereteiben részesítsük.

A falu. Néhány fő utca. Néhány jelentékenyebb középület, lerajzolandó a falu tervrajza, a mely az utcákat, épületeket és tereket foglalja magában. A falu lakossága nemzetiség és vallás szerint. A lakosság foglalkozása (Ezen fogalmak oly módon tárgyalandók, mint az olvasókönyvben levő szemléltető darabok.)

Egy földrajzi kirándulás a községen kívül a földfelület és vizek fogalmának kiegészítése, valamint egy vásár vagy város látása céljából, ha a közelben van.

A város. Külömbőség a falu és város között. A városi lakosság foglalkozása.

Község és tanya. (telep). Falusi község és városi község. Tanya (telep), A község szervezete. Községi bíró (polgármester), községi tanács (képviselőtestület) és községi bíróság, A község nevezetesebb terményei. Az olvasókönyv erre vonatkozó darabjai.

A község környéke: Néhány szomszéd falu, ezek fekvése és közlekedési utjai.

Járás. Áttérés a község fogalmáról a járáshoz. Azon járás nagvsága és határai, amelyben az iskola fekszik. Felülete és vizei. A tanítónak oly számokat kell használnia, amelyek a gyermekek részére nem nyújthatnak valódi képet, azaz összehasonlításokat tesznek s a járás nagyságának képzetét adják ilyenformán: ennyiszer és ennyiszer nagyobb a községnél.

A járás jelentékenyebb községei. (Nem említendőek meg, csak azon községek, amelyek az összes községek közül nevezetesebb vagy szokatlanabb terményeikkel tűnnek ki, pl. sóbányák, kátrány (kőolaj), vagy történelmi nevezetességek; várromok, csatatermek vagy vásártartó helyek). A járás székhelye. Békebiróság vagy járásbiróság.

A leglényegesebb földrajzi fogalmak átlátható rajzokkal megmagyarázva és pedig: síkság, hegy, domb, havas, szoros, völgy, tengerszoros, forrás, folyó (a jobb és balpart fogalmának ismertetésével), gát, tó. (Ezen fogalmak közül csak azokkal kell foglalkozni különösebben, amelyek a járásban vagy a megyében előfordulnak). Az olvasókönyv idevonatkozó olvasmányai.

A járás nagysága és határai. Felülete, vizei.

A vármegyének azon járással szomszédos járásai, amelyben az iskola van. A megye városai. A megye legfőbb közlekedési utjai. A vármegye lakosságának főfoglalkozásai: földművelés, ipar és kereskedelem.

A vármegye székhelye. Vármegyei hatóságok: főispán, (prefect), törvényszék (tribunal), tanfelügyelő (revizor scolar). Az olvasókönyv vonatkozó darabjai.

A növendékek hozzászoknak a földrajzi fogalmaknak, elemeknek a jelmagyarázat segítségével a térképen való felismeréséhez is. Hozzászoknak azután azoknak a jelmagyarázat mintájaszerinti egyszerű vonalakkal való ábrázolásához. Miután megkapják a szöveg magyarázatot, a növendékek egy művészileg összeállított néma (szövegnélküli) térképen, amelyen az összes fenti alap-elemek szerepelnek, tartsanak olvasási gyakorlatokat.

Ezen ismeretek a növendékeket Románia és Európa tanulására készítik elő.

IV. Osztály.

Az ország fogalma. Áttérés a szomszédos vármegyékre, amelyek együtt egy kerületet képeznek s ezután más kerületekre, amelyek együtt az országot alkotják.

Romániáról általában Az ország alakja. Határai. A növendékek egy oly kicsinyített tér

képet készítenek, hogy abba berajzolhatók legyenek : a hegységek zónája, a Románia határát képező vizek, a tengerpart és Romániát a szomszéd országoktól elválasztó szokásos (conventionális) határvonalak.

Az ország felszíne. A román birodalom felosztása természetes tájakra (vidékekre) és pedig : a hegy, domb-és síkvidékekre, ezen vidékek körrajza (vázlata) mindenik vidék körülkerítendő különböző vastagságu vonalakkal, hogy egyiket a másiktól megkülömböztethessük.

Románia tartományai. : a) a Kárpátokon inneni Romániában : 1. Erdély (Ardealu), 2. Bánát (Banatul), 3. Körösvidék (Crisana), 4. Máramaros (Maramurasul), b) a Kárpátokon túl Romániában : 1. Oltenia, 2. Muntenia, 3. Dobrogea, 4. Moldova, 5. Basarabia, 6. Bukovina. (Elkészítendő Románia vázrajza, amelyben ezen tartományok szerepelnek.) Minden egyes tartomány hegységei, síkságai, folyói, tavai, éghajlata, növény és állatvilága és lakossága. Minden egyes tartomány gazdasági műveltségi állapota az éghajlati viszonyokkal kapcsolatban.

A tartományok azon tartománnyal kezelve tárgyalandók, a melyhez azon község tartozik, amelyben az iskola van, azután folytatólag a többi tartományok. Végül egész Románia összefoglalva tárgyalandó.

Az anyag általános ismételése kapcsán tárgyalandók: Románia hegységei, síkságai, folyói, tavai, éghajlata, növény és állatvilága és lakossága. Gyakorlandó Románia vázrajzának elkészítése, amelyen a legjelentékenyebb hegységek, dombok és völgyek és az ezeket öntöző folyók szerepeljenek.

V. osztály.

Románia politika: földrajza tekintettel az ország közigazgatásáé beosztására.

A IV. osztály tananyagának ismételése.

Az ország területe és lakossága,

A vármegyék, azok székhelyei és néhány híres, nevezetesebb helysége, ha vannak ilyenek

Elkészítendő a Kárpátokon inneni Románia vázrajza, amelyen a hegységek, völgyek, folyók, tavak mellett ezen vidék közigazgatási beosztása is feltüntetve legyen.

Románia gazdasági földrajza. Főterményei. A lakosság foglalkozása. Legjelentékenyebb ipari és kereskedelmi városai. Közlekedési eszközei. A termények értéke. Behozatal és kivitel. (export és import)

A világrész fogalma. Áttérés az ország fogalmáról a világrész fogalmára.

Európa alakja. Szélei (partjai), tengerek, félszigetek, hegyfokok, szigetek, tengerszorosok,

hegységek, folyók, tavak. Európa növény- és állatvilága.

Európa államai, (Az ó-királyságbeli elemi iskolák tanrendje és kézikönyvek szerint).

VI. osztály.

A világrész fogalmáról áttérés a földgömb fogalmára.

Azsia, Afrika, Amerika és Ausztrália. (az ó-királyságbeli elemi iskolák tanrendje és kézikönyvek szerint.)

Matematikai földrajz. A föld alakja. A föld mozgásai: nap, éj, évszakok. A nap, a hold, a csillagok.

A térképek és a földgömb használata. Az összes térképjelek.

6. Természettudományok.

Cél: A természettudományok célja az, hogy megismertesse a növendékekkel a természetben előforduló testeket és jelenségeket és azon törvényeket, amelyek által a természet vezettetik.

A természettudományokból a növendékek a) gyakorlati ismereteket, b) és a mi a tárgyak (dolgo'k) helyes szemléletét,(felfogását) illeti: formális műveltséget, a természet rendje és okozati összefüggése, berendezése bizonyos változhatatlan törvények szerinti megértését és c) a

természel szépsége és magasztossága és annak, mintegy belső erőktől lelki tulajdonságokkal felruházott egésznek. titkaiba való mélyebb betekintés által felébresztett érzés okozta lelki gazdagságot meritenek. A természettudományok felosztatnak: 1. Természetrajzra (állattan, növénytan és ásványtan). 2. Természettan (fizika) és vegytanra (kémia) és 3. Gazdaságtanra.

a) Természetrajz.

I—III. osztály.

Az első három tanévben e természettudományok nem tárgyalatnak rendszeresen, hanem csak alkalmilag, a beszéd és értelemgyakorlatok keretében és a mennyiben a természetben előforduló testek és tűnemények a növendékek figyelmét megragadják. Tárgyalandók ugyanis ezekben az években a hazai háziállatok és vadállatok, a kerti- és mezeli növények, a házi és mezőgazdaságban használt ásványok és mindezekből különösen azok, amelyek az általános műveltség vagy a különböző vidékek vagy helységek (falvak) helyi viszonyainak szempontjából bírnak valamelyes fontossággal.

IV. osztály.

Tekintettel arra, hogy sok gyermek a IV. osztály elvégzése után elhagyja az iskolát a nélkül, hogy a természetrajzból rendszeres oktatásban részesüljön, e tantárgyakat ebbe az osztályba is be kellett vezetnünk.

Az alább felsorolandó anyag aztán rendszerebben az V-VI. osztályban tárgyalandó.

Emlősök: kutya, macska, ló, tehén, vakond; sündisznó, farkas, róka.

Madarak: tyukok, kacsza, lud, fecske, ölyv (karvaly)

Csuszó-mászók: kigyók,

Hüllők: békák. *Halak*: ponty, pisztráng.

Rovarok: legyek, méhek, lepkék.

Növények: gyümölcsfák. mezei- és kertinövények, mérges növények, gyógynövények,

Asványok: só, mész (kálcium), vas, réz, ezüst és arany.

V. osztály.

A növendékek látköréhez közelebb eső állatok és növények.

Emlősök: a kutya és macska; ló és szamár; ökör, juh, kecske; sertés; egér és patkány, vakond és sündisznó; menyét és görény; denevér. *Madarak*: a tyukok, pulyka és páva; galamb; kacsza és lud.

Csuszó-mászók: a közönséges kigyó és gyík. *Hüllők*: a béka. *Halak*: ponty, harcsa. *Rovarok*: cserebogár és közönséges lepke. *Puhányok*: a csiga. *Növények*: gyümölcsfák (alma-, körte-, szilva-, cseresznye-, meggyfa); gazdasági növények (lóherc, lucerna, búkköny, len, kender)

VI. osztály.

Az emberi test: Egészségtani szabályok.

Emlősök: farkas, medve, róka, vidra, orosz-lán, tigris, hiéna, sakál, nyul, hörcsög, mezei-egér, mókus, szarvas, zerge, őz, vadkecske, te-ve, elefánt vaddisznó, bálna. *Madarak:* bagoly, ölyv, sas, veréb, fecske, pacsirta, rigó, cinege, kakuk, harkály, gólya, gém, daru, hatlyu. *Csuszó-mászó'* a vipera. *Hüllők:* varangyos béka és szalamandra. *Halak:* pisztrang, harcsa, tok és hering. *Rovarok:* légy, méh, darázs, zsizsik, szőlőtetű (filoxera) és élősdiek.

Pókok: a közönséges és keresztes pók. *Hé-jások:* a rák. *Férgek* (hernyók): giliszta, bél-giliszta, pántlikásgiliszta és borsókásgiliszta (trichin) *Növények:* mezei és kert-i növények. Gabona-félék. Káposzta, hagyma, fokhagyma, retek, sár-garépa (murok), petrezselyem, paradicsom, bur-gonya, paszuly és borsó, cukorrépa és cukor-nád, gyapot (pamut), kávé. Mérges növények: leánykökörcsin, piros gyűszűvirág, farkasborosz-lán, nadragulya és dohány. Tudnivalók a nö-vényekkel vagy állatokkal történt mérgezések esetében leendő segélynyújtásról. Gyógynövé-nyek; bodza, egérfark, zsálya stb. Fák: bükkfa, csorfa, fenyőfa. Virágtalan növények: mohok, zuzmók és gombák.

Ásványok: fémek (nemes- és közönséges-fémek) kovakő és opál (tűzkő), kalcium (mészkő), márvány, agyag, gipsz, kékkő (rézgálic), timsó és salétrom, gyémánt, grafit, gránitkő és beril (epefestékkő), kén. A víz mint földtani tényező. A tűz mint földtani tényező (tűzhányók és földrengés).

7. Természettan és vegytan.

Célja. A természettan célja a növendékeknek azon természeti tűneményekbe és folyamatokba való bevezetése, amelyeknek a mindennapi életre közvetlen befolyásuk van. Szükséges ezen tűnemények ismerete azért, hogy minél mélyebb gyökeret verjen a nép széles rétegeiben. Ismervén a nép a természet főörvényeit, azokhoz az az élet különböző pillanataiban alkalmazkodni tud s gyakorlati hasznot huz. A tudományos rész népünk nagy tömegének lelkét uraló sok alaptalan véleménynek, babonának kiirtását teszi lehetővé s ezáltal gazdasági és egészségügyi haladásunk vesz lendületet.

Ezen szempontokra tekintettel, a természettan oktatása már a IV. osztályban kezdetét veszi előkészítvén a növendékeket ezen tűnemények különböző részeinek észrevételére és megjegyzésére, A IV.-ik osztályban nyert előkészítő is-

meretek a'apján az V. osztályban a természettan rendszeresen adandó elő s nem csak a hatást domborítja ki, hanem azokat is a melyek a hatást előidézték.

A VI. osztályban az előző évek anyaga új ismeretekkel bővítendő ki. Ugyanazon anyagismétlése által az ismeretek tisztábbakká, alaposabbakká válnak és az a körülmény, hogy a régi ismeretek mindenik évben ujakkal egészítettnek ki, a növendékek érdeklődését fejleszti.

IV. Osztály.

a.) *Természettan.*

A testek halmazállapota. Nyugvás, mozgás. A testek nehézsége. Súlymértékek. Egyszerű gépek: emelő, mérleg, görbüggöny, járgány (henger-kerék). Közvetítő edények: vízvezeték, kut. A testek surlódása. A levegő nyomása (légnomás). A melegség hatása a testekre. A hang, a fény. Delejesség. Villamosság. Villamos szikra, villámlás.

b.) *Vegyten.*

Levegő, levegőromlás. Égés, szén-oxid. Lepárolás (destilláció).

Rozsdásodás, penészedés, rothadás (bomlás)

Ezen tárgyak a IV. osztályban a lehető legegyszerűbben tárgyalandók, hogy a IV. osztályt végző növendékeknek, a kik az iskolát tovább nem látogatják, legalább némi fogalma legyen

a természet tüneményeiről (jelenségeiről) és folyamatairól.

V. és VI. osztály.

(Az 5.-ik osztályában előadandó az itt alá-huzott anyag, a VI. osztályban pedig az V osztály anyaga az itt zárjel közé tett kiegészítésekkel).

A test ; halmazállapotok, a testek tulajdonságai. Nyugvás, mozgás, *A testek esése, nehézkedési erő (függő mérő, lejt mérő).* Nehézség, a testek fajsúlya. Inga (óra). *Emeltyű ; olc, harapófogó stb. Mérlegsúlyok és mérlegek.* Görfüggöny (emeltyű megrögzített és mozgó). *Járgány* (hengerkerék). *Lejtő. Közvetítő. (közlekedő) edények, vízvezeték, kut, forrás ; szökő kut, Archimedes törvénye. A testek surlódása (csónak. vitorlás hajó, gőzhajó, uszás, első segélynyújtás a fuldoklóknak). Nedvesség (nedves lakás) A levegőnyomása, légmérő (barometer). Bodzafa-puska. Lopótök, fuvók, szivattyu ; Heron oszlopa, tűzoltó-szivattyu. Léggömb Repülőgép.—*

Melegség ; (hő) hőforrások és hő befolyása a testekre. (hőmérő).

Olvadás fagyás forrás. Sűrűdés (gőzpára felhők, harmat, dér, köd, eső, hó, szél. A gőz kiterjedése. Gőz-gép.—

A hang. a hang terjedése. A fül. Hang-

források, az emberi hang, hangszerek. A hang visszaütődése, visszhang.

A fény; fényforrások (nap, égés) A fény terjedése egyenes vonalakban. Árnyék. Hold és naptogyalkozás. Áttetsző. átlátszó és árnyékos testek. A fény visszaverődése (sima tükörök gömbalaku tükörök. A fény sugártörése a vízben. Lencsék, szemüvegek, nagyító üvegek, (messzelátók). Sötét kamra, fényképező készülék. A napfény szélszóródása. Fénytani prizma. Szivárvány Delejtű. Tájéoló (bussol) A föld delejessége. Villamosság (pozitív és negatív). Jó és rossz villamosságvezetők. Villamozó (elektromozó) gép Légzőri villamosság Villámlás (első ségélynyújtás a villam által sujtottaknak) Elektromágnesség, villamos csengő, távirda, távbeszélő.

b.) *Vegytan.*

V. Osztály.

A levegő és alkotórészei. A levegő romlása. A tüzelő anyagok és légzés égési folyamata. A víz és alkotó elemei. A hidrogén égése. Szén-sav és gőzök. Tökéletlen égés. Faszén. kőszén. Lepárolás (lágý és erős vizek.) Pálinkafőzés. Erjedés. Szerves (alkoholikus-borszeszes) és savanyu (ecetes) erjedés. Ecet készítés. A kenyér.

A szesz (alkohol) és a szesznek az emberi szervezetre való hatása. Az ember, állat és növény táplálkozása. Rozsdásodás, penészesedés és rothadás. Szappankészítés.

VI. Osztály.

Cukorkészítés cukorrépából. Papirgyártás. Az üveg és gyártása. Fazekasság (agyag és porcelán fazekak. A keményítő és keményítőnek burgonyából stb. való kipréselése. Petroleum (ásványolaj) és termékei. Bőrök cserzése. A kén és a gyufakészítés. Puskapor (lőpor).

c) Gazdaságtan.

Célja: A gazdasági oktatás célja a tanulóknak a föld, a gyakorlati elvek és gazdasági eszközök ismeretébe való bevezetése, hogy így a földet a saját szükségleteiknek kielégítésére kihasználhassák és abból hasznot huzzanak.

A gazdasági oktatás elméleti és gyakorlati jellegű és magában foglalja: a kertészetet, gyümölcsészetet, földmivelést, állattenyésztést, szőlőművelést, erdészetet és háztartástant. Az elméleti ismeretek a természettudományok keretében önállóan is előadhatók, Ezen ismeretek alkalmazásának a természet közepette, mindennek előtt az iskolakertben és speciális gazdasági létesítményekben kell történnie.

Gazdasági munkákat úgy a fiuknak, mint a leányoknak végezniök kell, azzal a különbséggel, hogy a fiuk figyelmének kiváltképen a földművelésre és gyümölcsészetre, a lányok figyelmének pedig a zöldségtermelésre és háztartásra kell irányulnia.

A jiuiskolában.

Az I-II. osztályban a gazdaságtan oktatása szemléltető gyakorlatokban elméletileg, a III-IV. osztályban az olvasókönyvvel kapcsolatban, az V-VI. osztályban elméletileg is, de különösen gyakorlatilag történik.

V. osztály.

A földismerete, a különböző művelési ágak, a talaj alkatrészei. A föld megmunkálásának célja. Kapálás, szántás, boronálás és az ezen munkálatokhoz szükséges gazdasági eszközök, Mélykapálás és rigolirozás. Trágyázás. Műtrágya. Vetés. Vetőmag és annak előkészítése. Rosta, szellőztető (triör) a vetőmag kicserélése.

Gabonafélek s ipari és kereskedelmi növények. Ezek szaporítása ültetés, dugványozás és térdeltetés által Oltás. Gyomlálás. Gazdasági eszközök. Behordás. Aratás. A növények ellenségeinek irtása. Vetemények (zöldségek): sárgarépa, petrezselyem, hagyma, fokhagyma. paszuly,

borsó, paprika stb. Méh- és selyemhernyótenyésztés.

VI. osztály.

Szőlőmivelés. A szőlő fajtái. Gyümölcsök. Gyümölcs-fajták, a gyümölcs szedése, megőrzése és aszalása. Zöldségek és zöldségtermesztés, magtermelés.

Állatok Takarmányozás (táplálás), iszálók, legelők, háziállatok gondozása. Állatbetegségek és azok gyógyítása. Tejfejes és a tej gondozása. Sajt, orda, turó és vajkészítés. Baromfiak.

A nevezetesebb gazdasági intézmények és gazdasági rendeletek és törvények ismertetése.

Megjegyzés: A gazdaságtani oktatásnál figyelembe veendő mindenik község helyi viszonyai.

A leányiskolában.

V. osztály.

A veteményes kert. Vetés, ültetés és a vetemények gondozása. A zöldségek haszna. Virágos kert. Baromfi tenyésztés- selyemhernyó tenyésztés. Gazdasági munkálatok (takarítás, mosás).

VI. osztály.

Foglalkozások a veteményes és virágos kertben. A gazdasági termények gondozása és felhasználása, értékesítése: Sertések, tehenek, borjak gondozása és hizlalása. Háztartási számvitel.

Ott, a hol a körülmények megengedik, különös figyelem fordítandó a háztartási ismeretekre. A leány növendékek nemcsak a zöldség termelést, hanem azok felhasználását is tanulják meg. Tanulják meg az iskolában az ételeknek, különösen a bőséges ételeknek készítését.

Tehát az összes nagyobb iskolák mellett népkonyhák is állítandók fel, a hol a növendékek jó, olcsó és egészséges ételek elkészítésére tanítandók.

8. Művészeti és műszaki (technikai) tárgyak. *Éneklés.*

A népiskola éneklés célja megfelelő számú egyházi és világi szép énekek tanulása által, az érzelmek, az esztétikus ízlés, a hallás és a hang fejlesztése és ápolása általában. Az éneklés egyszersmint kellemes szórakozása a tanulóknak.

A I. és II. tanévben az énektanítás kizárólag hallás utáni, a III.-VI. tanévben lehet hangjegyek utáni is, amely a tanulóknak a helyi viszonyok engedte mértékben, bizonyos és kiváltképpen gyakorlati ismereteket nyújt.

I. és II. osztály.

Egyházi és világi rövid és könnyű énekek egy hangon, egy sext (6 hangú terjedelmű) keretében.

a) Egyházi énekek: Az egyházi szertartás (liturgia) feleleteiből: Uram, könyörülj rajtunk. Neked Uram. Adj nekünk Uram. Amen. És a te lelkednek. És a te lelkeddel.

b) Vallásos népdalok. Karácsonyi énekek: Fehér virágok, Ma este nagyeste van, Három pásztor.

c) Világi énekek: A kecske három gldájával. A madárcák. Tanuló-fiúk és tanulóleányok Télen. A román nyelv. Tanulók éneke. A gyermekek és a virágok, Jöjj tavasz. Ma verőfényes nap van.

Gyakorlatok: Vokalizálósok és tagolások különböző hosszúságu egyes (magános) hangokon; a tanult énekek alapján kombinált rövid dallamos frázisok. Ezen gyakorlatoknál figyelembe veendők a helyes hangsúlyozás s a zeneérzék, az ütemérzék és ritmus fejlesztése a tanulóknál. Az összes gyakorlatok fél-mozgásban és mf. hangerősséggel (intenzitással) végzendők.

III-IV. osztály.

Énekek és gyakorlatok egy oktáv (8 hang. nyi terjedelem) keretében.

a) Egyházi énekek: Aranyszájú János egyházi szertartásának liturgiai feleleteiből: Halleluja, Dicsőség neked Uram. Az Atyát. A béke könyörülete. Méltósággal. Szent. Téged dicsérünk.

Egyik szent. Áldott az, Láttam a világosságot. Temetési feleletek.

b) Vallásos népelemek: Karácsonyi énekek: Uram a te szavaid. A rég megígért. Énekek a csillagról: Betlehem városában. Három napkeleti király. Imádságok: Ima az iskolába belépéskor. Ima az iskolából kijövetelkor.

c) Világi énekek: A nyulacska. Éljen az én hazám. Őszi ének. Jó utat. Csata dal. Jön a május. Király himnusz. Ébredj Román. Háromszínű a (Tricolorul).

Gyakorlatok: Végelátások és tagolások egész fél, negyed és nyolcad hangjegyekkel egy oktáv (8 hangnyi terjedelem) keretében, szünetek. Kemény és lágy hanglépcső. Gyakorlatok a kemény C és lágy A hanglépcsőn 2, 3 és 4 ütemben, az egyes fázisokon a csendes, közép és gyors mozdulatok főfokainak és a p. mf és f hangerősségű fokok alkalmazásával.

Kísérletek 2 hangon éneklésre. A tanító a táblára írja a gyakorlatokat, aztán a növendékek füzetekbe írják. Az így nyert ismeretek a tanult énekeknél alkalmazandók.

V-VI. Osztály.

Énekek egy tized keretében 1, 2 és 3 hangon.

a) Egyházi énekek: Aranyszáju János liturgiájának énekeiből: Dicsőség és most, Szenteld-

meg, Némely szülöttek, Jöjjetek, üdvözljük, Imád-ságainkért, Szent Isten, Ahányan Krisztusban, A te keresztednek. Az Ur: Születése, Keresztelése és Feltámadásának jelképe, Égi király és a Szent Lélek Leszállásának jelképe. Uram mentsd meg a te népedet.

b., Vallásos népelemek : Karácsonyi énekek, Galilei kannája, Ott fent és még fentebb. Énekek a csillagról. Óh, milyen csodálatos hír. Vallásos énekek : Ma a koporsó, Ének Szent Miklóshoz stb.

c., Világi énekek : Erős legény vagyok. Ősi beszéd, A madárka tél idejében, A malom, Huzátok ökrök, Tavasz dal (hűvös és nehéz napok után. A latin törzs éneke (Cantecul gintel latine). A cseresznyésben. A mi zászlónkon (Pe-al nostru steag). Sárga tollu kakuk. Harcosok dala (Hóra). A haza. Egy fekete sziklán. Király himnusz. Ébredj román. Háromszínű a (Tricolorul).

Gyakorlatok; Vokalizálások és tagolások egy tized és még több keretében. Hangjegyek és $\frac{1}{16}$ -od szünetek. A pont és kapocs általi meghosszabbítás. Tiszta és lágy hangzók 1, 2 és 3 # és b mollal. A mozgási és nyomatéki fokok fejlettebb mértékben való alkalmazása, 2 és 3 szólamú énekek. Valamennyi osztály és az ismétlő-iskola növendékeiből egy énekkar ala-

klítása, hogy a templomban és alkalmi ünnepélyeken énekeljenek.

b) Rajzolás.

Cél: A rajzolás célja a megfigyelő képesség kifejlesztése, a látás és kezek gyakorlata abból a célból, hogy a természet tárgyait valódi jelentkezésük szerint megkülönböztethesse és reprodukálhassa és a növendékek hajlamait művészet és szakszerű foglalkozásokra előkészítse.

I. osztály.

a) A természetből szemlélet után való rajzolás: karika, kerék, gömb, alma, tojas, létra, kereszt, zászló, levélboríték, papírsárkány, papírsapka (csákó), ostor.

b) Kézgyakorlatok: különböző nagyságú körök, egyenlő körök, körcsoportok, ellipszis, ovális (tojásdad alak), ívek, hullámvonalak, csiga, csigavonalak, függőleges vonalak, vízszintes vonalak és ferde vonalak.

II. osztály.

a) A természetből szemlélet után való rajzolás: Cukorsüveg, palack, pohár, óra, sarló, gyűrű, seprű, lapát, gereblye, kés, kanál, villa stb.

b) Kézgyógyesítő gyakorlatok: Az előző év anyagának ismétlése. Koncentricus (csoport) körök, egyenes vonalak simetrikus (részarányos) sorozata. ívek, horgok, hurkok, különböző nagy-

ságu körök és tojásdadok, körsorok és egymást metsző körök.

c) Szabad- és feladott tervezgetések: Vonalak és sík ábrák egyenlő részekre osztása különböző ábrák (alakok), mozaikok és szőnyegek

d) Emlékezet után való rajzolás: Bármelyik a szemlélet után lerajzoltak közül.

III. osztály.

a) A természetből szemlélet után: palatábla, tábla, ablak, különböző alaku palackok, fazekak, tányérok. Rajzminták után: sík ábrák (pajzs, sziv, paletta [festéktálca] zászló). Gyümölcs: alma, körte, szilva, cseresznye stb.

b) Kézügyesítő gyakorlatok: mint az előző évben.

c) Szabad- és feladott tervezgetések: Hát, rolt területeknek: elipszis. ovális. négyszögek háromszögek és a többleknek rendszeres díszítése különböző tanult elemekkel (motívumokkal). Pl: Az említett sík-idomok valamelyikébe különböző körök rendszeres rajzolása, különböző leveleknek egy körben vagy tojásdadba való rendszeres rajzolása oly módon, hogy száraik folytatólagosan a kerületből (periferiából) induljanak ki, csucsaik (végeik) pedig a központban találkozzanak, vagy pedig a száruk induljanak ki egy kör kerületéből és a csucok érintsék egy második az elsővel koncentricus kör kerületét.

d) Emlékezet után: Bármelyik az előbb megjelölt tárgyak közül, vagy egy bizonyos tárgy

szemlélete után rajzoltassék le annak képe emlékezetből.

e) Ecsetgyakorlatok: Foltok nyomása ecsettel rendszeres sorozatokba és csoportokba, Határolt területek ovális, pajzs, szív festéktárca (paletta) alakok stb-eknek közvetlenül ecsettel való rajzolása és sorozatokban való helyezése.

Ismeretesebb leveleknek és gyümölcsöknek közvetlenül ecsettel való rajzolása.

IV Osztály.

a. Szemlélet után való rajzolás a természetből Különböző üvegek, poharak, kannák, fazék, kulacs, öntöző-kanna, butykos, tölcsér, sótartó, gyertyatartó, kalapács, balta, ásó, kapa. Gyümölcs-csökök, zöltségek és levelek : uborka, paprika, tök, dinnye, sárgarépa, retek, barack, citrom, narancs, repkény-levelek stb.

b., Kézügyesítő gyakorlatok: Rendszeres sorozatok és csoportok hullám és csigavonalakból. Határolt területek ugyanilyen vonalakból szerkesztve. Különböző alakok ovális és spirális körökből.

c., Szabad és feladott tervezgetések : Részarányos (simetrikus) sorozatok és csoportok a természetből szemlélet után rajzolt levelek, gyümölcsök és zöltségekből. Az eddig ismert levé és virágtípusoknak síkidiszlítményképen való kom-

bínlátása sorokká és csillagokká, kör, ovális, csigavonal, levél és gyümölcs alakban és a határnélküli síkon.

d., Emlékezet után : mint az előző osztályban.

e., Ecsetgyakorlatok : Külömböző sorozatok és csoportok rajzolása az ismert elemekből közvetlenül ecsettel.

V. Osztály.

a. A természet után írónnal (creionnal) és ecsettel : Élő és szárított (préselt) minták után stilizált levelek és egyszerűbb elemekből összetett virágok. Különböző gyümölcsök és zöltségek Háztartási eszközök : cseber, veder, hordó, asztal, szék, az árnyék feltűntetésével. Mértani testek.

b., Kézügyességi gyakorlatok és tervezgetések : Külömböző fa és vaskerítések tervei tetszés szerinti ismeretesebb elemekkel díszítve. Mértani ábrák négyszögek, háromszögek, sokszögek, csillagok, keresztek stb.) határnélküli síkokon.

VI. Osztály.

a., A természet után : Külömböző zöltségek, gyümölcsök, virágok és levelek. Lepkék (piliangók), bogarak, madarak, és más preparált állatok.

Ház homlokzatok, kerítések, bútorok (ládák, ágyak, tálasok), edények (tányérok, tálak, fazekak, bögrék) ruhák és varrottások (bekecsek, bundák, törülköző és asztalkendők stb.) díszítményekkel.

b., Szabad tervezgetések : A fentiekhez hasonló diszímények szabadon tervezendők és különböző háztartási tárgyakon alkalmazandók.

C) Kézimunka.

Cél : A kézimunkának mindenekelőtt a növendékek ügyességét, a kezek jártasságát, a szépérzékét és a munka iránti szeretetét kell kifejlesztenie.

A fű iskolákban I és II Osztály.

Papir hajtogatás és kivágás. Különböző alakok kivágása kéregpapírból (kartonból) Egyszerűbb tárgyak agyagmintázása (alma, körte, szilva, paprika, burgonya).

III-IV. Osztály,

Kéregpapir (karton) munkák. Drót munkák (Sodrony munkák), karikák, horcsák (kapcsok) stb. *Agyagmintázás* folytatása. *Szalmafondók* két, három és négy szalmaszállal.

V-VI Osztály.

Az előző osztályok munkálatainak folytatása. Fa-faragás és gyálulás (rovás).

A leány iskolákban.

II. Osztály.

Horgolás : A szem megkezdése. Ritka horgolás minfa nélkül. Gyermekelőke (nyálazó) Keskeny csik (fásli).

Kötés : Kezdő szem elől és hátul. Szemek apasztása. Téli kézelők kötése.

III. Osztály.

Horgolás: Mellény (ujjas) fiuk részére. Kézimunka-zacskó (táska). Párna csipke.

Kötés : Gyermek harisnyák.

Kiresztöltés : A kezdőbetűk egy minta-táblácskán bemutatandók. A szál kezdete és vége.

IV. Osztály.

Kötés : Harisnyák kijavítása fejelés által.

Varrás : Öltés. Varrás tüvel. Fércelés (szegélyezés.) Lukacsos szegélyezés (à-jour). Suprikálás anítása. Keskeny és szélesebb behajtások. Rincolás (redőzés). Gomblyukak varrása. Gombok varrása.

Ezen varrások egy darab vásznon, kötényen vagy kendőn gyakorolándók.

Himzések : Egyszerű himzés. Virágfüzérek (girlandók) himzése vékonyabb vásznon.

V. Osztály.

Fehér-himzés : (hurkolás) Virágfüzérek (girlandok) virágok és levelek himzése.

Varrás : Foltozás. Harisnya fejelés (beszövés) Ágylepedők és paplanok szabása és varrása.

VI. Osztály.

Varrás : Ingek, szoknyák (aljak) és nadrágok szabása és varrása. Ruhák foltozása.

Ahol a körülmények megengedik, vezetések be a szövőszékekkel való foglalkozás is.

D.) Testgyakorlás

Cél: A testgyakorlás célja a testi (fizikai) erők fejlesztése és kiképzése s a kéz és láb használatában szükséges ügyesség (jártasság) elsajátítása.

Gyakorlatok fiuk részére.

I és II Osztály.

1. Gyakorlatok a padok között és kint.
Egyszerű gyakorlatok : Fejfordítás jobbra, balra stb

2. Összetett (kombinált) gyakorlatok:
jobbkar nyújtás egyenesen felfelé, balkar nyújtás hátra és megfordítva stb-

3. Gyermekek játékok: Testgyakorlatokkal és énekléssel egybekötött torna játékok.

III. Osztály.

1. Rendgyakorlatok: Sorba való helyezkedés (felállás) nagyság szerint. Rendekebe való helyezkedés nagyság szerint. Igazodás (csatlakozás) Fedezés. Jobbra, balra fordulás. Félfordulat jobbra balra.

Menetelés (járá) helyben, két és több ütemben. Köralakítás.

2. Szabadgyakorlatok: Egyszerű szabadgyakorlatok kétütemtartással kar és láblendítések, törzshajlítások és fordítások.

Pihenő (nyugvó) a'apállás és alapállásba lépés : térdhajlítás.

Társas játékok pirosával és a körben. verseny futás 20 méter távolságig.

3. *Gyakorlatok a tornaszereken* : (szertornázás.) távolgás (magasugrás) 20 cm. magasságig. Kötélugrás 80 cm. távolságra. Függőállások a függőleges létra első (egalsó) fokán. Mászás kézerővel a rézsutos (ferde) létra ötödik fokáig. Mászás és járás a lebegőfán (lengő-fekvő gerendán).

4. *Gyermekjátékok* : A varju és a csibék. A farkas és a bárány (künn a farkas benn a bárány). Labdadobás és labdafogás. Kötélhuzás.

IV. Osztály.

1. *Rendgyakorlatok* : A III osztály gyakorlatainak ismételése. Kettes sorok vagy kettes rendekbe helyezkedés. Homlok és szárnyssorokól kettős rendekbe való fejlődés. Járás homloksorban előre meghatározottszámu lépésekkel, ütemtartással és lépéstartással. Járás oldalsorban ütem után. Balra és jobbra való fejlődés, kettős rendek alakítása. Távolságvétel és öszébhuzódás a homlok és oldalsorban.

2. *Szabadgyakorlatok* : Egyszerű kar, láb és törzsgyakorlatok két és négy ütemrészben. Védő, terpeszállás és lábkeresztzés.

Ugrás térdhajlítással és páros karhajlítással

a mellhez és ezen állásban egyszerű kar és lábgyakorlatok. Páros és hármas csoportokban való gyakorlatok. Ezután bottal való gyakorlatok. (A bot hosszúsága 1 méter.)

Versenyfutás, 1-2 percig, 30 méter távolságig.

3. *Szergyakorlatok* (Szer tornázás.) Kötélugrás 40 cm. magasságig. Távolugrás 1 méter távolságig

Függés a függőleges létra 2-ik és 3-ik fokán. Mászás a létra közepéig.

Mászás a rézsutos létra alsó és felső oldalán a létra közepéig. Mászás spirális alakban (csigavonalban).

Függőállások a mászó rudakon, ebből ugrás kar- és lábgyakorlatokkal egybekötve. Mászás a mászó rudak közepéig. Függés és hintázás a gyűrűhintán. Felfordulások. A lebegőfa (iekvő gerenda) első lémasztékán kar- láb- és törzsgyakorlatok $\frac{1}{4}$ és $\frac{1}{2}$ fordulatokkaj. Járás a fekvőgerenda közepéig.

4. *Játékok*: Hajsza a kör körül (Futó-duplex róta). Nappal és éj vagy fehér és fekete. Egyszerű labda játékok. Kötélhuzás vezényszóra és neki szaladással. Birkózás a botért.

V. Osztály.

1. *Rendgyakorlatok*: Az előző osztályokban felsorolt gyakorlatok ismétlése. Sorbontás

4 sorban. Homlok és oldalsorokból 4-es sorokba (kettősrendekbe) fejlődés. Menetelés homlok-sorban 1-6 lépésről. Menetelés oldalsorban ütem- és lépéstartással. Menetelés (járás) körben és csigavonalban (spirálisban). Lépésváltás. Rajvonalba feifejlődés jobbra és balra, ebből rendek és kettősrendek alakítása.

2. Szabadgyakorlatok: Egyszerű és összetett (kombinált) szabadgyakorlatok két és négy ütemben (időben).

Támadó és védő állás. Játékgyakorlatok kettős és hármas csoportokban. Gyakorlatok a fabotokkal négy ütemben. Ugrás az első támasztékba lál- és törzsgyakorlatokkal egybekapcsolva. Birkózás a botért (a bot hosszúsága 30 cm. átmérője 25 mm.). Futás 3 percig és versenyfutás 40 méter távolságra.

3. Szertornázás (szergyakorlatok): Kötél ugrás 50 cm magasságig és távolugrás 120 cm. távolságig. Ugrások páros (összetett) lábakkal. Gyakorlatok a függőleges létrán. Függőállások a létra második és harmadik fokán. Járások fel és le a létra közepéig a létra mindkét oldalán. Szerpentin (csavaros) járások a létrán Mászás a mászórud és kötél közepéig. Kar és lábgyakorlatok függő állásban és $\frac{1}{4}$ és $\frac{1}{2}$ fordulatok a gyűrűhintán.

Kar-, láb- és törzsgyakorlatok $\frac{1}{4}$ és $\frac{1}{2}$ fordulatokkal egybekapcsolva (kombinálva) a lebegőfán (fekvő-gerendán) a fekvőtámasztékban. Járások a fekvő gerendán, megszakítással a középén.

4. Játékok: Hajsza a kör körül (Futó duplex, róta). Egyszerű labdajátékok. Birkózás egy lábon. Úgró-abroncs. (Abroncs ugrás). Kikötőc-ke (borcanelul). Kötélhuzás nekifutással.

VI. osztály.

1. Rendgyakorlatok: Szakasz alakítása Rendek alakítása. Kettős rendekbe (párokba) fejlődés. Rendeknek menetközben sorokba szakadozása és soroknak (vonalaknak) rendekbe való fejlődése. Visszavonulás a kettősrendekben jobbra és balra. Négyes-sorokba való kitérés.

Rajvonalba felfejlődés balra és jobbra, ebből kettős-rendek (négyes sorok) alakítása.

2. Szabadgyakorlatok: Egyszerű és kombinált (összetett) gyakorlatok 2 és 4 ütemben és különös tekintettel a támadó és védőállásokra. Ugyanilyen gyakorlatok fabotokkal és súlyokkal (nehezekekkel) [egy pár 2 kg].

Ugrás helyben és előre tömött (kompakt) sorokban.

Kettős és hármas csoportgyakorlatok s ez után fabotokkal való gyakorlatok. Kar és lábgyakorlatok az első támaszban.

Futás 4 perclg és versenyfutás 50 méter távolságra.

3. Szertornázás (szergyakorlatok): Kötél-ugrás, ugrás deszkáról és anélkül, 60 cm. magasságig és távo ugrás 150 200 cm. távolságig. Folytatólagos ugrás kettős csoportokban.

Lassu és gyors mászás a függőleges létra tetejéig (csucsáig).

Leszállás, csak a kezek erejének igénybe vételével a rézsutos (ferde) és függőleges létra közepétől.

Ugrások függésbe a vízszintes létrán kinyújtott és hajlított karokkal. Járások függésben a a lábak használata nélkül, Csendes (mérsékelt) lengés függésben.

Gyakorlatok a mászórudakon függésben kinyújtott karokkal. Versenymászás a mászórudakon. Kötélmászás.

A gyűrűhíntán: fészek: lengés és más gyakorlatok. Gyakorlatok a lehegőfán (tekvőgerendán) mászás, ülés, fekvés, felemelkedés (felkelés), járás (átmenete).

Átugrás helyből a forgózsínórön. Futás és ugrások a zsinoron át és a zsinór alatt.

Gyakorlatok leány növendékek részére.

1. Rendgyakorlatok.

I és II Oszlály.

Sorba helyezkedés (fellálás) nagyság szerint és igazodás. Párokba fejlődés. Fordulatok jobbra és balra.

III-IV Osztály.

Rendekbe sorakozás (felállítás) nagyságszerint. Igazodás és fedezés. $\frac{1}{4}$ és $\frac{1}{2}$ fordulatok. Rendeknek sorokká alakítása és viszont. Járás helyben előbb határozott és határozatlan számú lépésekkel az ütemtartás tekintetbe vételével. Körbesorakozás. Rajvonal, kettősrendek alakítása. Homloksor és oldalsorból hármassorokba való fejlődés. Távolságvétel a homloksorban és oldalsorban.

V-VI Osztály.

Párokba fejlődés a homloksorból. Kettősrendek alakítása. Járás előre 1-6 lépés. Járás oldalsorban az ütem figyelembevételével és lépéstartással. Rajvonalba fejlődés balra és jobbra, ebből 4-es sorok alakítása. Lépésváltás, egy sorból két sorba való kifejlődés (elhelyezkedés). Kettősrendek alakítása homloksorból és oldalsorból. Körben és csigavonalban való járás az ütem figyelembevételével és lépéstartással. Kitérés 4-es sorokban.

2. Szabadgyakorlatok.

I és II Osztály.

Egyszerű szabadgyakorlatok a padok között és kint, különösen törzsgyakorlatok alapállás és nyugvó állás. Lépőállás és lábkeresztezések. Gyakorlatok kettős csoportokban és körben.

Egyszerű ugrások. Futás 1—2 percig és futás 20 méter távolságra.

V-VI. osztály.

Egyszerű szabadgyakorlatok két és négy ütemben. Védelni állás. Kargyakorlatokkal kapcsolatos ugrások. Gyakorlatok fabottal 2 és 4 ütemben.

Futás 1-3 percig és futás 30 méter távolságra.

3. Szertornázás.

I-II. osztály.

A padban elvégezhető gyakorlatok. Törzshajlítás előre, háttal a padhoz támaszkodva.

III-IV. osztály.

Ugrás a zsinóron át 10-20 cm. magasságig
Távolugrás 50-100 cm-re.

Kar- és lábgyakorlatokkal egybekötött ugrások. Függes a függőlétrán első fokán. Mászás a rézsútos létra ötödik fokáig. Ugrás függésbe a rézsútos létra alsó oldalán. Gyakorlatok a gyűrűhintán; Állások és járások a lebegőfán (fekvőgerendán), valamint fekvő támaszokba ugrás.

V.-VI. Osztály.

Ugrás a zsinóron át 20—50 cm. magasságig és távolugrás 100—150 cm. távolságra.

Gyakorlatok a függőleges és rézsútos létrán. Mászás az ötödik fokig. Gyakorlatok és hintázás a gyűrűhintán. Futás, ugrás és lendülés

a repülőhöz (repülőhintához). Kar és lábgyakorlatok a lebegőfa (fekvőgerenda) (fekvőtámasztékában). Allások és járások a lebegőfán. Ugrás a forgó kötélhez. Szaladás a forgókötélen át és a forgókötél alatt.

4. Játékok.

Egy (1) tanítós iskolák órarendje.

T a n t á r g y a k	Osztályok						Órák száma
	I	II	III	IV	V	VI	
1. Vallás	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1		3
2. Román nyelv	2	2	2	2	1	1	10
3. Szemléltető gyakorlatok	1	1	—	—	—	—	2
4. Számítan és mértan	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$	1	1	$1\frac{1}{2}$		$6\frac{1}{2}$
5. Földrajz	—	—	1	1	1	—	3
6. Történelem és alkotm.	—	—	—	$\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$		2
7. Természettud., termé- szettan, vegytan és gaz- daságtan	—	—	—	$\frac{1}{2}$	2		$2\frac{1}{2}$
8. Éneklés	$\frac{1}{2}$			$\frac{1}{2}$			1
9. Rajzolás	$\frac{1}{2}$			$\frac{1}{2}$			1
10. Kézítmunka	$\frac{1}{2}$			$\frac{1}{2}$			1
11. Testgyakorlás	$\frac{1}{2}$			$\frac{1}{2}$			1
12. Gyakorlati gazdas. ism.	d é l u t á n						
A heti órák száma							33

Két tanítós iskolák órarendje.

Tantárgyak	O s z t á l y o k						
	I	II	Órák száma	III	IV	V	VI
1. Vallás	1	1	2	1½	1½	3	
2. Román nyelv	5	4	9	5	3	8	
3. Szemléltető gyak.	2	1	3		—	—	—
4. Számlán és mérőn	3	3	6	2	2	4	
5. Földrajz	—	—	—	1	1	1½	3½
6. Történet	—	—	—	—	1	1	2
7. Alkotmánytan	—	—	—	—	—	½	½
8. Természetrajz	—	—	—	—	1	2	3
9. Természettan, vegyan	—	—	—	—	½	1½	2
10. Éneklés	—	1	1	½	½	1	
11. Rajzolás	½	½	1	1	1	2	
12. Kézimunka	½	½	1	½	½	1	
13. Testgyakorlás	—	1	1	½	½	1	
14. Gazdaságtan és háztartásan	—	—	—	—	—	1	1
15. Gyakorlati gazdasági ismeretek	d é l u t á n						
A heti órák száma			24				32

Három tanítási iskola órarendje.

Tantárgyak	osztályok								
	I	II	óra sz.	III	IV	óra sz.	V	VI	óra sz.
1. Vallás	1	1	2	1½	1½	3	1½	1½	3
2. Román nyelv	5	4	9	4	4	8	3	3	6
3. Szemléltető gyakor.	2	1	3	—	—	—	—	—	—
4. Számítan és mértan	3	3	6	3	3	6	3	2	5
5. Földrajz	—	—	—	1	2	3	1½	1½	3
6. Történel	—	—	—	—	1	1	1	1	2
7. Alkotmánytan	—	—	—	—	—	—	1	—	1
8. Természetrész	—	—	—	—	1	1	1	1	2
9. Természettan, vegyt.	—	—	—	—	1	1	1	1	2
10. Éneklés	1	—	1	1	—	1	1	—	1
11. Rajzolás	1	1	2	1	1	2	1½	1½	—
12. Kézimunka	½	½	1	1	1	2	1	—	1
13. Testgyakorlás	1	—	1	1	—	1	1	—	1
14. Gazdaságtan és háztartástan	—	—	—	—	—	—	1½	1½	—
15. Gyakorlati gazd. is.	d é l u t á n								
Heti órák száma	25			29			30		

Négy tanítós iskolák órarendje.

Tantárgyak	O s z t á l y o k									
	I	óra sz.	II	óra sz.	III	IV	óra sz.	V	VI	óra sz.
1. Vallás	2	2	2	2	1½	1½	3	1½	1½	3
2. Román nyelv	7	7	7	7	4	4	8	3	3	6
3. Szemléltető gyak.	3	3	3	3	—	—	—	—	—	—
4. Számítlan és mérletan	5	5	5	5	3	3	6	3	2	5
5. Földrajz	—	—	—	—	1	1	2	1½	1½	3
6. Történelem	—	—	—	—	—	1	1	1	1	2
7. Alkotmánytan	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
8. Természetrajz	—	—	—	—	—	1	1	1	1	2
9. Természettan, vegytan	—	—	—	—	—	1	1	1	1	2
10. Éneklés	1	1	1	1	1	—	1	1	—	1
11. Rajzolás	2	2	2	2	1	1	2	1½	1½	—
12. Kézimunka	2	2	2	2	1	1	2	1	—	1
13. Testgyakorlás	1	1	1	1	1	—	1	1	—	1
14. Gazdaságtan és háztartástan	—	—	—	—	1	1	2	1½	1½	—
15. Gyakorlati gazd. is.	d é l u t á n									
A heti órák száma	23		23		30			30		

Öt-tanítós elemi iskola órarendje.

T a n t á r g y a k	O s z t a l y o k :						órák összege
	I	II	III	IV	V	VI	
1. Vallás	2	2	3	3	1½	1½	3
2. Román nyelv	7	7	8	8	3	3	6
3. Szemléltető gyakorlatok	3	3	—	—	—	—	—
4. Számítan és mérten	5	5	5	5	5	3	8
5. Földrajz	—	—	3	3	1½	1½	3
6. Történet	—	—	—	1	1	1	2
7. Alkotmánytan	—	—	—	—	1	—	1
8. Természetrajz.	—	—	—	1	1	1	2
9. Természettan, Vegytan	—	—	—	1	1	1	2
10. Éneklés	1	1	1	1	1	—	1
11. Rajzolás	2	2	2	2	1½	—	1½
12. Kézimunka	2	2	2	2	1	—	1
13. Testgyakorlás	1	1	1	1	1	—	1
14. Gazdaság- és háztartástan	—	—	—	—	1½	—	1½
15. Gyakorlati gazdasági ism.	d é l u t á n						
A heti órák összege	23	23	25	28	—	—	33

